

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jerzy Grubba

SSN Włodzimierz Wróbel

Protokolant Małgorzata Sobieszczańska

w sprawie **A. G. i R. G.**

uniewinnionych od popełnienia czynu z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w
zw. z art. 115 § 6 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 18 lipca 2023 r.,

skargi obrońców oskarżonych

na wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 9 listopada 2021 r., sygn. akt II AKa 115/21, uchylający wyrok Sądu
Okręgowego w Nowym Sączu z dnia 5 lutego 2021 r., sygn. akt II K 73/17,

na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, wyrokiem z dnia 5 lutego 2021 r., sygn. akt II K 73/17, uniewinnił A. G. i R. G. od popełnienia czynu z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 115 § 6 k.k.

Wyrok ten zaskarżony został apelacjami prokuratora i pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego.

Po ich rozpoznaniu Sąd Apelacyjny w Krakowie, wyrokiem z dnia 9 listopada 2021 r., sygn. akt II AKa 115/21, uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Nowym Sączu i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Skargę na ten wyrok wnieśli obrońcy oskarżonych. Zaskarżyli wyrok w całości i zarzucili mu:

1. „bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wskutek rażącej obrazu przepisów postępowania, a to art. 29 § 1 k.p.k. w zw. z art. 47b § 1 u.s.p. w zw. z art. 47a § 1 u.s.p., polegającej na rozpoznaniu sprawy w postępowaniu odwoławczym w składzie trzech sędziów, w którym dwoje członków składu, poza sprawozdawcą, zostało wyznaczonych poprzez indywidualne wskazanie przez Przewodniczącego Wydziału osób konkretnych sędziów, pomimo uprzedniego wylosowania innych sędziów, wbrew zasadom określonym w art. 47b § 1 u.s.p. w zw. z art. 47a § 1 u.s.p., co doprowadziło do rozpoznania sprawy przez sąd nienależycie obsadzony i stanowiło rażącą obrazę prawa, która miała istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia,

oraz

2. bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w postaci nienależytej obsady sądu wskutek udziału w składzie sądu sędziego powołanego na urząd Sędziego Sądu Okręgowego w Krakowie w dniu 26 listopada 2020 roku na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3), będącego sprawozdawcą w sprawie, który ponadto został uprzednio powołany przez Ministra Sprawiedliwości na funkcję wiceprezesa Sądu Okręgowego w Krakowie, a w dniu 9 kwietnia 2021 roku delegowany do

Sądu Apelacyjnego w Krakowie, gdyż wadliwość procesu powołania oraz towarzyszące okoliczności, takie jak powołanie na wniosek Ministra Sprawiedliwości w skład Okręgowej Komisji Wyborczej w K., powołanie przez Ministra Sprawiedliwości w skład Komisji Egzaminacyjnej do przeprowadzenia egzaminu adwokackiego w 2021 roku jako przedstawiciela Ministra Sprawiedliwości zważywszy na rozpoznawanie w niniejszej sprawie apelacji prokuratora wniesionej na niekorzyść oskarżonych od wyroku uniewinniającego, prowadziły do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, co stanowiło rażącą obrazę prawa, która miała istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia,”

Obrońcy wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę prokurator Prokuratury Okręgowej w Nowym Sączu wniósł o jej oddalenie. Replikę na tę odpowiedź wniesli obrońcy oskarżonych, podtrzymując wniosek zawarty w skardze.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wprowadzona do Kodeksu postępowania karnego skarga na wyrok sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania (art. 539a k.p.k.), służyć ma powstrzymywaniu sądów odwoławczych od uchylania zaskarżonych wyroków, co przyczynia się do przedłużania postępowania i skłonieniu tych sądów do wydawania orzeczeń reformatoryjnych, to jest zmieniających zaskarżone orzeczenie i rozstrzygających odmiennie co do istoty sprawy.

W art. 539a § 3 k.p.k. ustawodawca wskazał zamknięty katalog podstaw wniesienia skargi. Mogą to być wyłącznie uchybienia wskazane w art. 439 § 1 k.p.k., a więc bezwzględne przyczyny odwoławcze lub naruszenie art. 437 k.p.k., który w § 2 stanowi, że uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454

k.p.k. (reguła *ne peius* z § 1) lub jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. We wniosku obrońców powołano się na dwie przesłanki z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Wobec zakazu wydania wyroku skazującego wobec oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji, zawartego w art. 454 § 1 k.k., szansą na skuteczność skargi było wykazanie okoliczności w postaci bezwzględnych przyczyn odwoławczych z art. 439 § 1 k.p.k.

Pierwsza ze wskazanych przez obrońców okoliczności dotyczy rozpoznania sprawy w postępowaniu odwoławczym w składzie trzech sędziów, w którym dwoje członków składu, poza sprawozdawcą, zostało wyznaczonych poprzez indywidualne wskazanie przez Przewodniczącego Wydziału osób konkretnych sędziów, pomimo uprzedniego wylosowania innych sędziów. Uznać należy, że nie jest to bezwzględna przesłanka odwoławcza, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w postaci nienależytej obsady sądu. Na wstępie zauważyć trzeba, że regulacja art. 439 § 1 k.p.k. ma charakter szczególny, wobec czego wskazane w tym przepisie uchybienia nie mogą podlegać wykładni rozszerzającej. Nienależyta obsada sądu polegać może na tym, że sąd orzekający w danej sprawie czynił to w składzie nieznanym ustawie lub w składzie wprowadzie ustawie znanym, ale nieprzewidzianym dla danego rodzaju sprawy. Sytuacja taka nie miała miejsca w przedmiotowej sprawie. Nie doszło w niej również do orzekania przez sędziego, który został wyłączony od rozpoznania tej sprawy. Można wprowadzić dopatrzeć się nieprawidłowości w wyznaczaniu składu w kontekście wskazanych w skardze przepisów ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, konkretnie w stosunku do sędziów wskazanych w zarządzeniu obok sędziego sprawozdawcy, niemniej nieprawidłowości te nie mają charakteru bezwzględnej przyczyny odwoławczej. W praktyce orzeczniczej sądów powszechnych konieczne jest przy tym czasami, ze względów praktycznych, dokonywanie korekt w początkowo wyznaczonych składach i o ile nie narusza to podstawowych zasad, o których wspomniano powyżej, to nie stanowi to bezwzględnej przyczyny odwoławczej.

W odniesieniu do zarzutu drugiej skargi, biorąc pod uwagę treść uchwały połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/2020, przeprowadzono analizę akt osobowych sędziego P. K., którego zarzut dotyczył. Zważyć należy, że uznanie iż w sprawie doszło do naruszenia standardu

niezawisłości i bezstronności przez udział wskazanego sędziego w składzie sądu, oparte być powinno na przesłankach, wynikających z drogi zawodowej sędziego i jego powiązań z przedstawicielami władzy wykonawczej, które stanowiły podstawę odbiegających od standardów awansów lub delegacji do sądu wyższego rzędu. Przeprowadzane w tym zakresie czynności nie mogą przy tym ograniczać się jedynie do stwierdzenia, że dany sędzia uczestniczył w procedurze ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw. Byłoby również niezasadne, gdyby podstawą kwestionowania prawidłowości składu sądu były poglądy sędziego na kwestie związane z praworządnością.

W tym kontekście zauważyć trzeba, że P. K. sędzią sądu rejonowego został w roku 2009. Sędzia ten jest od 2018 r. wykładowcą w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury. W tym samym roku poparł kandydaturę D. P. do składu Krajowej Rady Sądownictwa. Od tego czasu jego kariera zawodowa nabrała szybkiego tempa. W roku 2019 został powołany w skład Okręgowej Komisji Wyborczej w K. Opinie sędziów wizytatorów na temat jakości pracy P. K. były bardzo dobre i przy jednogłośnym poparciu Kolegium w październiku 2020 roku otrzymał on nominację na sędziego Sądu Okręgowego w K. W tym samym roku ówczesna Prezes Sądu Okręgowego – D. P. złożyła wniosek o powołanie go na stanowisko Wiceprezesa Sądu Okręgowego w K. i po krótkim czasie, także w październiku 2020 r. otrzymał tę nominację. Już w marcu 2021 r. złożony został wniosek o delegowanie P. K. do Sądu Apelacyjnego w [...], w ramach której orzeka w tym Sądzie od 1 maja 2021 r. W roku 2021 udzielił kolejnego poparcia dla kandydata na członka Krajowej Rady Sądownictwa, co spotkało się już wcześniej z krytyką Stowarzyszenia [...] i wykluczeniem P. K. z grona jego członków. W tym samym 2021 roku w marcu powołany został do składu Komisji Egzaminacyjnej osób zdających egzamin adwokacki, wcześniej był także członkiem komisji przeprowadzającej egzamin komorniczy. Powyższe okoliczności powinny zostać ocenione w kontekście swoistego testu niezawisłości i bezstronności, określonego w przywołanej wcześniej uchwale połączonych Izb SN.

Bezstronność sędziego rozpatrywana być może w dwóch aspektach. Pierwszy to wewnętrzny wymiar bezstronności, który powiązany jest z charakterem

sędziego, jego osobowością i wewnętrzną niezależnością. Wymiar ten cechuje osobista neutralność sędziego w odniesieniu do stron i obiektywizm w stosunku do okoliczności danej sprawy. Drugi aspekt bezstronności i ściśle z nią powiązanej niezawisłości dotyczy postrzegania sędziego z perspektywy zewnętrznej. Chodzi o punkt widzenia stron, uczestników postępowania i postronnych obserwatorów, czy także szerzej ogółu społeczeństwa. Sędzia, który wewnętrznie jest całkowicie niezawisły i bezstronny, może być w określonych sytuacjach postrzegany jako stronniczy lub zależny od przedstawicieli władzy wykonawczej, ustawodawczej, a nawet sądowniczej np. od prezesa sądu. Zdarza się czasem, że taki odbiór zewnętrzny postawy sędziego jest niezawiniony przez niego. Jeśli jednak zewnętrzne przekonanie, o którym mowa, jest oparte na zobiektywizowanych przesłankach, to jest to fakt, który może wpływać na decyzje o charakterze procesowym.

Przykład stanowić mogą orzeczenia Sądu Najwyższego wydawane na podstawie art. 37 k.p.k. Kierując się względem dobra wymiaru sprawiedliwości odstąpić można od reguł właściwości miejscowej i przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu między innymi wówczas, gdy rozpoznanie tej sprawy przez sąd miejscowo właściwy byłoby postrzegane jako niespełniające standardów niezawisłości i bezstronności. Wówczas subiektywne odczucia stron lub miejscowej społeczności, ich obawy o bezstronność, decydować mogą o przekazaniu sprawy innemu sądowi.

Podobna sytuacja występuje w odniesieniu do sędziów, którzy w warunkach kryzysu praworządności, nie tylko uczestniczą w procedurze powołania na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. i w wyniku tej procedury otrzymują nominację, ale również okoliczności związane z ich drogą zawodową mogą świadczyć o naruszeniu standardu niezawisłości i bezstronności. Sąd Najwyższy w szeregu orzeczeń stoi na stanowisko, że badanie tych okoliczności jest dopuszczalne i zasadne w świetle art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (zob. m. in. wyroki SN z dnia 23 stycznia 2020 r., III KK 404/21 i z dnia 19 października 2022 r., II KS 32/21). Istotne jest także uznanie funkcjonującej od 2018 r. Krajowej Rady Sądownictwa za organ, który nie jest tożsamy z organem, o którym mowa w Konstytucji RP (zob. uchwała 7 sędziów SN z 2 czerwca 2022 r., I

KZP 2/22, OSNK z 2022 r., z. 6, poz. 22). Nie stoi temu na przeszkodzie orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, którym niejako unieważniono uchwałę połączonych Izb SN. Wynika to między innymi z wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 22 lipca 2022 r., wniosek nr 43447/19, w sprawie Reczkowicz p-ko Polsce. W przytoczonych orzeczeniach Sądu Najwyższego dokonano pogłębionej analizy orzecznictwa w tym zakresie i skład rozpoznający skargę, stanowiącą przedmiot rozpoznania poglądy te podziela.

Analiza postawy sędziego P. K. i jego drogi zawodowej w ostatnich latach, a także rodzaj i liczba powołań od Ministra Sprawiedliwości na różne stanowiska skumulowane w krótkim czasie prowadzi do wniosku, że w odbiorze zewnętrznym może on być postrzegany jako osoba powiązana z osobami ściśle współpracującymi z przedstawicielami władzy wykonawczej i autoryzującymi zmiany w sądownictwie, które są sprzeczne z regułami określonymi w Konstytucji. Z tego powodu za naruszone uznać zasady niezawisłości i bezstronności, które składają się na realizację konstytucyjnego prawa każdego obywatela do sądu – art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych UE i art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Skład z udziałem takiego sędziego prowadzi do ziszczenia się bezwzględnej przesłanki odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Z tego powodu skarga obrońców oskarżonych została uwzględniona i uchylono wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 9 listopada 2021 r., sygn. akt II AKa 115/21, którym uchylono wyrok Sądu Okręgowego w Nowym Sączu. i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

r.g

[ms]